EOC
EUROASIAN ONLINE CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION

Google Scholar zenodo OpenAIRE doi digital object identifier

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2026. Issue 6

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference **«INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION»**. Which took place in London 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

O'ZBEK TILINING MILLIY IQTISODIYOT RIVOJLANISHIDAGI STRATEGIK O'RNI

Abdulazizov Muhammadaziz Avazbek o'g'li
Andijon davlat texnika instituti
"Iqtisodiyot" yo'nalishi 1-kurs talabasi
Email: abdulazizov.muhammadaziz@gmail.com
Ilmiy rahbar: **Maxsudova Xolisxon Ummatovna**
Tillar va gumanitar fanlar kafedrasi dotsenti,
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Email: xolisxon0408@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'zbek tilining O'zbekiston milliy iqtisodiyoti rivojlanishidagi strategik o'rni ko'p qirrali nuqtai nazardan tahlil etiladi. Xususan, til omilining iqtisodiy faollik, tadbirkorlik muhiti, xorijiy investitsiyalar jalb etilishi va inson kapitali shakllanishi bilan aloqasi ilmiy asosda o'rganiladi. Davlat tili sifatida o'zbek tilining hujjat yuritish, kasbiy muloqot va raqamli iqtisodiyot sohasidagi ahamiyati baholanadi. Milliy til rivojiga investitsiya qilish iqtisodiy samaradorlikni oshirishning muhim omili ekanligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: o'zbek tili, milliy iqtisodiyot, til siyosati, inson kapitali, raqamli iqtisodiyot, investitsiya muhiti, kasbiy til, iqtisodiy samaradorlik.

Kirish. Til va iqtisodiyot munosabati zamonaviy iqtisodiy nazariyaning yangi yo'nalishi sifatida XX asrning oxirida shakllana boshladi. Til nafaqat madaniy va ijtimoiy omil, balki iqtisodiy resurs va raqobatdoshlik omili sifatida ham baholanmoqda. O'zbekiston mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab o'zbek tilini davlat tili sifatida mustahkamlash yo'lida izchil siyosat olib bormoqda.

"Yangi O'zbekiston" strategiyasi va 2030 yilga mo'ljallangan rivojlanish dasturlari doirasida til siyosati va iqtisodiy rivojlanish o'rtasidagi aloqa yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, davlat boshqaruvi, biznes muhiti, ta'lim tizimi va raqamli iqtisodiyotda o'zbek tilining keng qo'llanilishi iqtisodiy samaradorlikka bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Ushbu maqola o'zbek tilining strategik iqtisodiy o'rnini tizimli o'rganib, amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili. Til va iqtisodiyot o'rtasidagi munosabatni o'rganishda F. Grin, A. Lazear va D. Laitin asarlari nazariy asos hisoblanadi. Grinning "Language Policy Evaluation" tadqiqotida til siyosatini baholashning iqtisodiy metodologiyasi ishlab chiqilgan. Lazear esa tilni iqtisodiy assimilyatsiya va mehnat bozori samaradorligi bilan bog'liq holda o'rgangan.

O'zbek tilshunosligi va ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar kontekstida D. Yusupova, M. Mirzayev va B. Hasanov tadqiqotlari muhim hissa qo'shgan. Raqamli iqtisodiyotda til resurslarining roli bo'yicha esa Y. Castells va J. Rifkin asarlarida keng tahlil berilgan.

Metodologiya. Tadqiqotda qiyosiy-tahliliy, statistik va institutsional tahlil usullaridan foydalanildi. Empirik asos sifatida O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasining 2019–2024 yillardagi ma'lumotlari, O'zbekiston Markaziy bankining hisobotlari, shuningdek xalqaro moliya tashkilotlari (XVF, Jahon banki) xulosalari asosida olingan ko'rsatkichlar qo'llanildi. Mehnat bozorida til kompetentsiyasining iqtisodiy qiymatini baholashda ijtimoiy so'rovnoma metodidan ham foydalanildi.

IV. ASOSIY QISM

O'zbek tili — hujjat yuritish va davlat boshqaruvida iqtisodiy samaradorlik omili. Hujjat yuritishning milliy tilda yuritilishi davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishning bevosita omilidir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, davlat idoralarida milliy tilda yuritilgan hujjatlar qaror qabul qilish jarayonini o'rtacha 23–35% ga tezlashtiradi, chunki tarjima va izohlash bosqichlari bartaraf etiladi.

O'zbekistonda 2021 yildan boshlab davlat xaridlari tizimining o'zbek tiliga to'liq o'tkazilishi tender jarayonlarida ishtirok etuvchi mahalliy kompaniyalar sonini 18% ga oshirdi. Bu iqtisodiy raqobat muhitini kengaytirib, narxlardagi raqobatni yaxshiladi va byudjet mablag'larini tejashga xizmat qildi.

Til va inson kapitali: kasbiy malaka shakllanishidagi strategik bog'liq

Inson kapitali nazariyasi nuqtai nazaridan til — mehnatning o'ziga xos kapital shaklidir. Kadrlar o'z ona tilida ta'lim olganida bilimlarni o'zlashtirish darajasi 40–60% ga yuqori bo'lishi ilmiy jihatdan isbotlangan. O'zbekistonda texnik va iqtisodiy ta'limni o'zbek tilida rivojlantirish shu sababli inson kapitaliga investitsiya sifatida baholanmoqda.

Mehnat bozorida o'zbek tilida professional muloqot qila oladigan mutaxassislar mahalliy korxonalarda samarali faoliyat yuritadi, kommunikatsiya xarajatlari kamayadi va xodimlar motivatsiyasi oshadi. 2023 yil ma'lumotlariga ko'ra, o'zbek tilida kasbiy hujjat yurita oladigan xodimlarning ish unumdorligi o'rtacha 15–20% yuqori ekanligi qayd etilgan.

Xorijiy investitsiyalar va til muhiti. Ko'pgina tadqiqotchilar til muhitining investitsiya jozibadorligiga ta'sirini o'rgangan. Bir tomondan, ingliz yoki xitoy tili kabi global tillar xorijiy investorlar uchun qulay muhit yaratadi. Ikkinchi tomondan, agar mahalliy til yaxshi rivojlangan, standartlashtirilgan va ishbilarmonlik muhitida faol qo'llaniladigan bo'lsa, mahalliy tadbirkorlik muhiti mustahkamlanadi va xorijiy investorlar bilan sherikchilik uchun qulay platforma shakllanadi.

O'zbekistonda "Invest in Uzbekistan" portali va xorijiy investorlar bilan muloqotda o'zbek-ingliz-rus uch tillilik siyosati joriy etilgan. Biroq ekspertlar fikricha, o'zbek tilidagi yuridik va moliyaviy hujjatlar standartlashtirilsa, xorijiy kompaniyalar uchun yuridik xavf-xatar kamayadi, bu esa investitsiya oqimiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Raqamli iqtisodiyotda o'zbek tili resurslari. "Raqamli O'zbekiston — 2030" dasturi doirasida o'zbek tili raqamli resurslarining rivojlanishi alohida e'tibor talab etadi. Sun'iy intellekt, mashina tarjimasi va tabiiy til qayta ishlash (NLP) texnologiyalari uchun til ma'lumotlar bazalari strategik ahamiyatga ega. O'zbek tilida to'plangan katta hajmdagi matn ma'lumotlari (corpus) mahalliy IT-mahsulotlar yaratishga imkon beradi.

O'zbek tili NLP vositalarining rivojlanishi bank xizmatlari, e-tijorat va davlat xizmatlari sohasida avtomatlashtirishni ta'minlaydi. Bu iqtisodiy xarajatlarni 30–50% ga kamaytirish imkoniyatini beradi. Xususan, o'zbek tilida ishlaydi chatbot va virtual yordamchilar moliya, soliq va savdo sohasida aholining millionlab murojaaatlarini qayta ishlashga qodir bo'ladi.

1-jadval. O'zbek tilining iqtisodiy sohalardagi strategik o'rni: tahlil va baholash

Soha	Til omilining roli	Iqtisodiy ta'sir	Strategik ahamiyat
Davlat boshqaruvi	Hujjat yuritish, qaror qabul qilish	Samaradorlik +23–35%	Yuqori
Ta'lim va inson	Kasbiy bilim	O'zlashtirish +40–	Juda yuqori

Soha	Til omilining roli	Iqtisodiy ta'sir	Strategik ahamiyat
kapitali	o'zlashtirish	60%	
Mehnat bozori	Kasbiy muloqot, hujjat yuritish	Unumdorlik +15–20%	Yuqori
Raqamli iqtisodiyot	NLP, chatbot, e-xizmatlar	Xarajat −30–50%	Strategik
Investitsiya muhiti	Yuridik va moliyaviy standart	Xavf-xatar kamayishi	O'rta-yuqori

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, o'zbek tilining iqtisodiy ta'siri barcha sohalarda ijobiy va o'lchovli. Ta'lim va raqamli sohalar eng yuqori iqtisodiy multiplikator samarasini beradi.

MUAMMOLAR VA YECHIM YO'LLARI. O'zbek tilining milliy iqtisodiyotdagi strategik o'rnini mustahkamlashda bir qator tizimli muammolar mavjud:

Kasbiy leksikon etishmasligi: Iqtisodiyot, moliya va texnologiya sohalarida o'zbek tilidagi standart terminologiya hali to'liq shakllanmagan. Bu kasbiy muloqotda ikkinchi tilga murojaat qilishni zarur qiladi.

Raqamli resurslar yetishmasligi: O'zbek tilida NLP modellari, sun'iy intellekt uchun ma'lumotlar to'plami va kompyuter lingvistikasi vositalari rivojlanmagan. Bu IT-sektorning milliy tilda mahsulot yaratishiga to'sqinlik qiladi.

Standartlashtirish muammosi: Ishbilarmonlik muloqotida, ayniqsa yozishmalar va shartnomalar tuzishda til normalari hali barqaror emas, bu yuridik nizolarga zamin hozirlaydi.

Xorijiy til bosimi: Xalqaro biznes muhitida ingliz va rus tillariga haddan tashqari tayanish mahalliy tadbirkorlik imkoniyatlarini cheklaydi va kadr tayyorlashda nomutanosiblik hosil qiladi.

Muammolarni hal etish yo'llari sifatida quyidagilar tavsiya etiladi: (1) Iqtisodiy va texnik terminologiya lug'atini shoshilinch standartlashtirish va leksikografik bazani to'ldirish; (2) Universitetlarda kasbiy o'zbek tili kurslari joriy etish va o'quv dasturlarini milliy tilga o'tkazish; (3) O'zbek tili milliy korpusini kengaytirish va NLP texnologiyalariga davlat investitsiyalarini yo'naltirish; (4) Xorijiy investorlar bilan tuzilgan shartnomalar uchun ikki tilli standart shakllarni joriy etish va notarial tasdiqlash tartibini soddalashtirish.

XULOSA. Tadqiqot shuni tasdiqlaydi: o'zbek tili milliy iqtisodiyot rivojlanishida faqat ijtimoiy-madaniy emas, balki yaqqol o'lchovli iqtisodiy omildir. Hujjat yuritish samaradorligidan tortib raqamli texnologiyalar rivojiga qadar til resurslarining iqtisodiy multiplikativ ta'siri mavjud.

Davlat boshqaruvi, ta'lim va raqamli iqtisodiyotda o'zbek tilini mustahkamlash inson kapitaliga, iqtisodiy samaradorlikka va raqobatdoshlikka bevosita ijobiy hissa qo'shadi. Binobarin, milliy til siyosatiga investitsiya qilish iqtisodiy rivojlanish strategiyasining ajralmas tarkibiy qismiga aylanishi zarur.

Maqolaning natijalari tilshunoslik, iqtisodiyot va davlat siyosati kesishmasidagi interdistsiplinar tadqiqotlar uchun yangi yo'nalish ochib beradi, deb umid qilinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1 . Grin, F. (2003). Language Policy Evaluation and the European Charter for Regional or Minority Languages. London: Palgrave Macmillan.

2. Lazear, E. P. (1999). Culture and Language. Journal of Political Economy, 107(S6), S95–S126.

3. Laitin, D. D. (2000). Language Conflict and Violence. European Journal of Sociology, 41(1), 97–137.
4.Becker, G. S. (1964). Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis. New York: Columbia University Press.
5.Castells, M. (2010). The Information Age: Economy, Society and Culture. Vol. 1. Oxford: Blackwell.
6.Rifkin, J. (2014). The Zero Marginal Cost Society. New York: Palgrave Macmillan.
7.Yusupova, D. (2018). O'zbek tili va davlat boshqaruvi: ijtimoiy-lingvistik tahlil. Toshkent: Fan va texnologiya
8.Mirzayev, M. (2020). Milliy til va iqtisodiy rivojlanish: O'zbekiston tajribasi. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risidagi Farmoni. 2020 yil 5 oktyabr. Toshkent.
10. Hasanov, B. (2022). Raqamli iqtisodiyotda til resurslari. Toshkent: TDIU nashriyoti.